

Sygn. akt: I C 411/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 sierpnia 2020 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	sędzia Rafał Kubicki
Protokolant:	sekretarz sądowy Anna Szczepanek

po rozpoznaniu w dniu 20 sierpnia 2020 r. w Olsztynie na rozprawie

sprawy z powództwa J. C. (1), J. C. (2)

przeciwko E. C.

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli

I. oddała powództwo,

II. przyznaje ze Skarbu Państwa (Sąd Okręgowy w Olsztynie) adwokatowi P. A. tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodom

z urzędu kwotę 7.200 zł podwyższoną o kwotę podatku od towarów i usług 1.656 zł (wg stawki 23%),

III. zasądza solidarnie od powodów: J. C. (1), J. C. (2) na rzecz pozwanego E. C. tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanemu z urzędu przez adwokata Ł. G. kwotę 7.200 zł podwyższoną o kwotę podatku od towarów i usług 1.656 zł (wg stawki 23%).

sędzia Rafał Kubicki

Sygn. akt I C 411/19

UZASADNIENIE

Powodowie: J. C. (2) i J. C. (1) w dniu 21 czerwca 2019 r. wnieśli przeciwko swojemu synowi E. C. pozew o nakazanie mu złożenia oświadczenia woli, że przenosi na Ich rzecz własność nieruchomości zabudowanej położonej w P. ul. (...). W uzasadnieniu wskazali, że pozwany dopuszcza się względem nich rażącej niewdzięczności. Boją się z nim mieszkać, wyzywa ich, straszy spalaniem domu, grozi, utrudnia wspólne zamieszkiwanie, nie pomaga im w utrzymaniu domu, nadal na powodach ciąży płacenie rachunków, zakup opału, palenie w piecu. Pozwanemu zależy na pozbyciu się powodów. Na kilka dni odłączył im prąd, ukradł im drewno, pozrywał sznurki do wieszania prania, niektóre pomieszczenia w piwnicy zabił deskami, zabraniając korzystania z nich, zabrał powodom: pilę motorową, pilę do cięcia płytek, migomat, betoniarkę, maszynę do koszenia trawy, długi szlauch. Dom w dacie darowizny był niewykończony, a to powodowie dokonali zakupów w celu jego wykończenia. Ponadto żona pozwanego też zachowuje się wobec powodów niewłaściwie – ostatnio podczas kłótni uderzyła powodkę. Dlatego powodowie złożyli oświadczenie o odwołaniu darowizny i domagają się zwrotnego przeniesienia własności.

W odpowiedzi pozwany wniósł o oddalenie powództwa. Wskazał, że to powodowie dopuszczają się względem niego straszenia, wyzywania, bicia oraz utrudniania mieszkania.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powodowie posiadają dwóch pełnoletnich synów - pozwanego – E. C. oraz A. C..

(bezsporne)

19 lipca 2002 r. w formie aktu notarialnego powodowie przenieśli własność gospodarstwa rolnego składającego się z zabudowanej nieruchomości rolnej

w R. i niezabudowanej nieruchomości rolnej położonej w K. na rzecz syna A. C. i jego żony M. C., którzy zobowiązali się względem powodów do zapewniania im utrzymania i przyjęcia ich jako domowników, dostarczania im wyżywienia, mieszkania, ubrania, światła i opału, zapewniania im odpowiedniej pomocy i pielęgnowania w chorobie oraz sprawieniu im własnym kosztem pochówku oraz do korzystania z jednego pomieszczenia w oborze i dużego pokoju w budynku mieszkalnym (umowa dożywocia). Powodowie zamieszkują parter domu, a pozwany z rodziną pierwsze piętro.

(bezsporne, nadto dowód z akt sprawy I C (...) SO w (...) - z aktu notarialnego Rep. A (...) k. 5-7).

W 2010 r. powodowie wnieśli powództwo o rozwiązanie umowy dożywocia przeciwko A. C. i jego żonie M.. Sprawa zawisła przed Sądem Okręgowym w (...) (I C (...)), który wyrokiem z 17 września 2010 r. oddalił powództwo. Apelacja nie była składana, nie było sporządzane pisemne uzasadnienie wyroku.

(dowód z akt sprawy SO w (...) I C (...) tj.: pozwu k. 2-4, wyroku k. 216)

12 czerwca 2007 r. w Kancelarii Notarialnej w P. przez notariuszem J. S., Powodowie przenieśli na syna (jeszcze wtedy kawalera) w drodze umowy darowizny własność nieruchomości zabudowanej o pow. 0,0511 ha położonej w P. przy ulicy (...), dla której Sąd Rejonowy w (...) prowadzi księgę wieczystą nr (...). E. C. darowiznę przyjął. Pozwany ustanowił na rzecz rodziców nieodpłatną dożywotnią służebność osobistą polegającą na prawie korzystania z dwóch pokoi, kuchni, łazienki, wspólnego przedpokoju na parterze budynku mieszkalnego i jednego pomieszczenia w piwnicy. Powodowie na ustanowienie ww. prawa wyrazili zgodę.

(bezsporne, a nadto dowód z aktu notarialnego Rep. A. (...) k. 8-9 i 62-63).

Już 5 października 2007 r. powodowie wnieśli pozew przeciwko E. C. o „unieważnienia aktu notarialnego” z 12 czerwca 2007 r. Sprawa zawisła przed Sądem Rejonowy w (...) pod sygnaturą akt I C (...). Sąd ten wyrokiem z 23 stycznia 2008 r. (prawomocnym) oddalił powództwo, wskazując, że nie ma podstaw do uznania umowy darowizny za nieważną, a ponieważ nie doszło do odwołania darowizny, nie ma podstaw do uwzględnienia powództwa pod kątem roszczenia o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli o zwrotnym przeniesieniu własności.

(bezsporne, nadto dowód z akt SR w (...)w sprawie I C (...)tj.: pozwu k. 2-3, odpowiedzi na pozew k. 15-18, wyrok k. 20, uzasadnienie wyroku k. 25-26)

Relacje pomiędzy powodami a pozwanym oraz pomiędzy powodami a ich drugim synem, są równie złe i w stosunku do pozwanego było tak zawsze, zaś wobec jego brata rzadko były poprawne. W 2007 r. pozwany opuścił zakład karny po 2,5 roku pozbawienia wolności. Pierwotnie zamiar powodów był odwrotny – pozwany miał otrzymać od nich gospodarstwo rolne, a jego brat dom w P., jednak powodowie uznali, że pozwany jest zdeprawowany i to jego brat objął gospodarstwo, zresztą wskutek złych relacji z rodzicami wielokrotnie się z niego wyprowadzał, zamieszkując na stancji. W 2004 r. postanowił, że więcej wyprowadzać się nie będzie i odtąd mieszka tam nieprzerwanie. W 2007 r. namówił powodów, by dotrzymali słowa i by darowali dom pozwanemu. Powodowie zgodzili się na to, mimo że nadal uważali pozwanego za zdeprawowanego.

(dowód: zeznania świadka A. C. k. 256-257)

Między stronami od lat nie ma zgodnego zamieszkiwania, czego wyrazem jest choćby pozew o „unieważnienie aktu notarialnego” wniesiony na krótko po darowiźnie. W 2008 r. ówczesna konkubina Pozwanego, a aktualnie żona K. W. (obecnie C.) zawiadomiła Policję o znęcaniu się powodów nad nią i nad jej rodziną w okresie od września 2007 r. do 23 kwietnia 2008 r. Ostatecznie postanowieniem Prokurator z Prokuratury Rejonowej w (...) odmówił wszczęcia postępowania wobec braku dostatecznych danych uzasadniających podejrzenie popełniania czynu zabronionego.

(dowód: kserokopia postanowienia (...) k. 87-88v)

Przekazana nieruchomość wymagała dużych nakładów inwestycyjnych - wymiany okien, drzwi, grzejników, podłóg. Niemalże od samego początku, przeniesienia prawa własności na pozwanego, pozwany współdziałał w celu przywrócenia nieruchomości do stanu używalności. Kupował sprzęt niezbędny do pracy na nieruchomości w postaci betoniarki, piły spalinowej, agregatu, wiertła, szlifierek, nożyc skokowych, szlifierek kątowych, wkrętarek. Od tego też momentu Pozwany opłacał wszystkie rachunki za cały dom. Przy pomocy rąk swojej pracy lub osób wynajętych i zakupionego sprzętu dokonywał w nim napraw i remontów. Pozwany wspólnie z powodami zrobił generalny remont spornego domu, który jest do dzisiaj. Powodowie kupowali do pomieszczeń używanych przez siebie np. grzejniki, okna, panele podłogowe, a pozwany pomagał przy ich montażu.

(dowód: umowy i faktury k. 66-69, zdjęcia k. 142-161, rachunki k. 90-141 zeznania pozwanego k. 290)

W 2010 r. Pozwany wstąpił w związek małżeński z K. W. (aktualnie (...)).

(bezsporne, nadto dowód z zeznań świadka K. C. k. 259v)

E. C. utrzymuje się z handlu drewnem, które to drewno służy do opalania całego domu. Powodowi nie muszą zaopatrywać się opałem. Pozwany zatrudnia pracownika, R. M., któremu dodatkowo wynajmuje jeden pokój w spornej nieruchomości. Pracownik ten czasami pracuje na posesji w spornej nieruchomości np. pali w piecu. Zdarzało się, że rodzice Pozwanego nie pozwalali mu pracować, odganiaли go od maszyn stojących na posesji lub wyłączali prąd. Pracownik ten, kilkakrotnie był przez Powoda popychany i trącany. Powodowie swoim zachowaniem ubliżają mu, wyzywają go, wyciągają do niego ręce.

(dowód: zeznania świadka R. M. k. 260, oświadczenia o gotowości do samowyrębu drewna k. 70-71, asygnaty i paragony Leśnictwa B. k. 72-79, umowa sprzedaży drewna k. 80, zeznania pozwanego k. 290)

6 marca 2018 r. strony zawarły umowę zamiany, w której to powodowie przekazali synowi i jego żonie piłę H. (...) w zamian za drewno i pomoc w pocięciu go w pieńki.

(dowód: umowa k. 81)

Agregat (...) i piła spalinowa są wpisane do środków trwałych pozwanego. Kupione przez pozwanego są: betoniarka rok produkcji 2005 koloru brązowego, piła spalinowa H. rok produkcji 2006 koloru pomarańczowego, marki M.: agregat (...), młotowiertarka udarowa, szlifiereki kątowe (2 szt.), wiertarka udarowa, nożyce skokowe, wkrętarka.

(dowód: arkusz spisu z natury k. 66, umowy k. 67-68, faktura k. 69)

Powód, J. C. (1) często spożywa alkohol. Głównym jego napojem jest piwo. Zdarza się także mocniejszy alkohol – wódka. Wówczas jest bardziej agresywny. Wskazane napoje kupuje mu powódka, która namawia go do awantur i kłótni. Pozwany nie pije alkoholu w ogóle od 20 lat. O dłuższego czasu nie pije alkoholu też w ogóle jego żona. Każda część domu ma osobny licznik. W 2018 r. relacje pomiędzy stronami były na tyle złe, że pozwany postanowił nie płacić za prąd zużywany przez rodziców. Pozwany na bieżąco, w miarę możliwości finansowych wykonuje remonty domu. Pozwany nie zabrania rodzicom korzystania z działki. Unika rozmów z nimi. Nigdy nie było sytuacji, aby pozwany

odciął im prąd. Była sytuacja braku prądu, gdy przyjechał do powodów ich drugi syn – wówczas okazało się, że spalony jest bezpiecznik. Powodowie mają pretensje do pozwanego, gdy ten napali w piecu, że jest za ciepło, a gdy nie napali, że jest za zimno. Ojciec wielokrotnie pozwanemu, wyzywał, ubliżał, poniżał, groził popychał. Podobne zachowanie miało miejsce w stosunku do żony pozwanego. Powódka zaczepia sznurki na pranie na samochód pozwanego, a ten wtedy musi je odczepiać. Pozwany nigdy nie groził powodom, że spali dom, nie wyzywał ich, nie wyrzucał z domu, nie utrudnia wyjścia na podwórze, a nakazuje opuszczenie podwórza, gdy powodowie jego wyzywają. Nie zrywał rynien, a jedynie źle je zainstalował i zerwała je wichura. Nie zabijał wejścia do piwnicy i nie utrudniał wejścia.

(dowód: zeznania świadka A. C. k. 259, zeznania świadka K. C. k. 259v-260, zeznania świadka R. M. k. 260, zeznania pozwanego k. 290, umowa k. 81, pismo Policji k. 189, Niebieska Karta k. 190-198, oględziny nagrań na płycie CD k. 166)

Pismem z 28 marca 2019 r. Powodowie złożyli oświadczenie o odwołaniu darowizny z 12 czerwca 2007 r. Jako powód odwołania wskazali rażącą niewdzięczność obdarowanego w stosunku do darczyńców tj. znieważania darczyńców, uniemożliwienie im godnego życia, niewywiązywania się z zapisów dotyczących służebności.

(dowód: pismo z 21 marca 2019 r. k. 10, pismo z 28 marca 2018 r. k. 11, zpo k. 12)

Z uwagi na zastany stan złych relacji, w domu stron często interweniuje Policja. Zgłaszali zarówno powodowie, jak i pozwany lub jego żona. 2 października 2018 r. żona pozwanego zawiadomiła Policję o awanturze wywołanej agresywną postawą jej teścia. W międzyczasie podobny telefon wykonała powódka, zgłaszając, iż to powód bije swojego niepełnosprawnego ojca. W trakcie interwencji ustalono, że pomiędzy ww. panami doszło do kłótni na tle korzystania z pomieszczeń piwnicznych. W obecności policjantów, powód wyzywał syna słowami wulgarnymi, prowokował do awantury, żądał dostępu do wszystkich pomieszczeń, w związku z czym założono mu Niebieska Kartę.

(dowód: zeznania świadka A. C. k. 259, zeznania świadka K. C. k. 259v-260, zeznania świadka R. M. k. 260, zeznania pozwanego k. 290, umowa k. 81, pismo Policji k. 189, Niebieska Karta k. 190-198)

Pismem z 21 marca 2019 r. Powodowie wezwani syna do przestrzegania postanowień umowy darowizny, pod rygorem jej odwołania. W piśmie wezwali do:

- a) czynienia starań celem utrzymania nieruchomości tj. płacenia rachunków za media,
- b) opalania budynku,
- c) wykończenia budynku mieszkalnego celem uzdatniania go do użytku,
- d) umożliwienie dostępu do piwnicy.

(dowód: pismo z 21 marca 2019 r. k. 10, pismo z 28 marca 2018 r. k. 11, zpo k. 12)

Kolejna interwencja Policji miała miejsce 29 sierpnia 2019 r., gdzie pozwany złożył zawiadomienie o tym, że jego rodzice znęcają się psychicznie i fizycznie nad jego żoną. Objawami wskazanej przemocy były awantury, wyzwiska słowami wulgarnymi, wyganianie z domu, bicie. Postępowanie zakończyło się odmową wszczęcia dochodzenia. We wrześniu 2019 r. w Komendzie Powiatowej Policji w P. wszczęto dochodzenie w sprawie zaistniałego w okresie od 9 września 2019 r. do 11 września 2019 r. w domu stron psychicznego znęcania się nad powodami. 26 stycznia 2020 r. Komenda Powiatowa Policji w P. wydała postanowienie o umorzeniu dochodzenia, stwierdzając po przesłuchaniu świadków brak danych dostatecznie uzasadniających popełnienie przestępstwa.

(dowód: pismo k. 189 i 39, Niebieska Karta k. 190-198, postanowienie w sprawie (...) k. 255-256).

Sąd zważył, co następuje:

Bezsporna część stanu faktycznego potwierdzona jest częścią powołanych odpowiednio dokumentów złożonych przez strony. Zostały powołane odpowiednio, nie były kwestionowane przez strony i nie budzą wątpliwości Sądu.

Co do spornej części stanu faktycznego należy zwrócić uwagę na przewagę dowodową pozwanego, który w odróżnieniu od powodów:

- 1) przedstawił świadków (wiarygodnych w ocenie Sądu),
- 2) złożył spójne ze świadkami, dość przekonujące zeznania,
- 3) zachowywał się na rozprawie spokojnie, w przeciwieństwie do powodów,
- 4) poparł swoje twierdzenia i zeznania dodatkowo zapisem obrazu i dźwięku.

Wszyscy świadkowie są zgodni – z korzyścią dla pozwanego - w ocenie konfliktu. O ile w przypadku żony pozwanego i jego pracownika nie powinno to dziwić, o tyle relacja osoby równie bliskiej dla obu stron (drugiego syna powodów, A.) wskazuje na to, że główną przyczyną konfliktu jest postawa pozwanych, której genezy można poszukiwać w nadużywaniu alkoholu przez powoda i w konfliktowym charakterze powódki. Wbrew jednoznacznej wymowie dowodów przedstawionych przez pozwanych Sąd starał się zachować krytyczny i wobec niego ogląd sytuacji, dochodząc do wniosku, że stosunki rodzinne są między stronami z gruntu nieprawidłowe, a pozwany potrafi odnieść się do powodów niewiele lepiej niż oni do niego. Świadczy o tym sposób nagrany przez niego przebieg wielu rozmów między stronami, odsłuchany na ostatniej rozprawie. Dodatkowo trzeba zwrócić uwagę, że pozwany, nagrywając, kontrolował się z pewnością w swych wypowiedziach, w przeciwieństwie do adwersarzy.

Niemniej dowody przedstawione przez pozwanego wskazują na to, że to powodowie zachowują się naganniej w stosunku do powoda i że wzajemna niechęć między stronami istnieje od początku dorosłego życia pozwanego, którego powodowie traktowali zawsze jako zdeprawowanego, a mimo to zdecydowali się na darowiznę. Dowody przemawiają za tym, że nie było żadnych dodatkowych okoliczności mogących uzasadnić negatywny odbiór pozwanego w oczach powodów. Co więcej, odbiór ten powinien być pozytywniejszy, skoro pozwany nie wrócił na drogę przestępstwa, a nawet zupełnie porzucił spożywanie alkoholu.

Za wiarygodnością pozwanego i jego świadków, w odróżnieniu od zeznań powodów, przemawia zachowanie powodów na rozprawie przed wydaniem wyroku. Pozwany zachował zimną krew i opanowanie, natomiast powodowie – co odnotowano w protokole – zachowywali się karygodnie, przerywając pozwanemu jego zeznania oraz wypowiadając się w jego kierunku nienawistnie. Szczególne nasilenie tego typu zachowań nastąpiło po odtworzeniu nagrań pozwanego, kiedy to powodowie zdali już sobie sprawę z tego, że ich twierdzenia o nagannym zachowaniu pozwanego poległy w starciu z dowodami, i zapowiedzieli Sądowi w razie przegrania procesu interwencję medialną w tej sprawie.

Wobec powyższego powództwo nie zasługuje na uwzględnienie.

Podkreśla się, że oceny przesłanki rażącej niewdzięczności nie można dokonywać wyłącznie przez analizę zachowań obdarowanego w oderwaniu od zachowań po stronie darczyńcy. Tam, gdzie istnieje po stronie obdarowanego zachowanie niewłaściwe, jednakże w jakimś stopniu wywołane postawą darczyńcy, nie ma mowy o rażącej niewdzięczności. W wyroku z 4.02.2005 r. (I CK 571/04) Sąd Najwyższy stwierdził, że o tym, czy mamy do czynienia z rażącą niewdzięcznością obdarowanego, można przesądzić tylko biorąc pod uwagę całokształt okoliczności dotyczących zarówno darczyńcy jak i obdarowanego. Z kolei w wyroku z dnia 29.10.1999 r. (I CKN 174/98) uznał, że ustalenie, iż u podstaw pogorszenia się stosunków między stronami leży naganne zachowanie się zarówno obdarowanego, jak

i darczyńcy, nie pozwala przyjąć, że spełnione zostały przesłanki umożliwiające skuteczne odwołanie wykonanej darowizny. Ustawa wymaga bowiem, aby niewdzięczność obdarowanego była rażąca, a więc wymaga, aby przybrała postać kwalifikowaną, którą charakteryzuje nasilenie złej woli i naganności zachowania się obdarowanego. Takiej

szczególnie negatywnej oceny nie sposób formułować, gdy istotną przyczynę konfliktów występujących pomiędzy stronami umowy darowizny stanowi zachowanie się darczyńcy. W wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 12.03.2013 r. (I ACa 1357/12) stwierdzono, że nie stanowią rażącej niewdzięczności w rozumieniu art. 898 § 1 k.c. incydentalne i podyktowane emocjami wypowiedzi czy gesty, które są przejawem konfliktu rodzinnego, spowodowanego przez obie strony.

W sprawie niniejszej powodowie nie wykazali żadnym wiarygodnym dowodem żadnego z twierdzeń pozwu o rażącej niewdzięczności pozwanego.

Wobec tego powództwo podlegało oddaleniu na podstawie art. 898 § 1 k.c.

Strony nie poniosły kosztów procesu – powód był zwolniony od opłaty od pozwu. Obie strony korzystały z pomocy prawnej z urzędu. Stawka wynagrodzenia adwokackiego wynika w obu przypadkach z § 8 pkt 7 i § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z § 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu, przy czym w przypadku adwokata strony wygrywającej (pozwanego) zasądzone to wynagrodzenie od strony przeciwnej, natomiast w przypadku adwokata strony przegrywającej – przyznano je Skarbu Państwa (patrz uzasadnienie postanowienia SN z 9.12.2010 r., III CZ 56/10).

sędzia Rafał Kubicki